

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej „Formy i sposoby legitymizacji władzy w Europie Środkowej i Wschodniej”

(Collegium Polonicum, 10–11 maja 2012 r.)

W dniach 10–11 maja 2012 r. Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, Zakład Systemów Politycznych oraz Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych Oddział w Poznaniu zorganizowały trzecią z kolei międzynarodową konferencję naukową poświęconą tematyce systemów politycznych we współczesnej Europie. Konferencja odbyła się w Słubicach, w Collegium Polonicum – wspólnej placówce naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Europejskiego Uniwersytetu Viadrina w Frankfurcie nad Odrą.

Tegoroczna konferencja była sposobnością do wymiany opinii i poglądów oraz prezentacji wyników badań na temat form i sposobów legitymizacji władzy w państwach Europy Środkowej i Wschodniej.

Legitymizacja władzy definiowana jest jako cecha szczególna systemu politycznego, gwarantująca rządzącym moc stanowienia prawa i podejmowania wiążących decyzji, które będą do przyjęcia przez rządzonych. David Beetham rozpatrując zagadnienie legitymizacji, wyróżnia jej trzy elementy: reguły (które obowiązują w danej grupie społecznej), przekonania (zarówno rządzących, jak i rządzonych) oraz zachowania (czyli przyzwolenie grup podporządkowanych na bycie rządzonymi). Te trzy składowe są niezbędne dla uznania prawomocności władzy. Poziom legitymizacji władzy uznawany jest za jeden z kluczowych elementów wpływających na stabilność ustrojową państw.

Złożoność wielu wydarzeń o charakterze społecznym, gospodarczym czy politycznym w większości państw Europy Środkowej i Wschodniej wpłynęła na to, że ich sytuację polityczną, stan systemu politycznego można

rozpatrywać nie tylko przez pryzmat funkcjonującej tam obecnie demokracji, ale także z punktu widzenia obowiązujących wcześniej reguł systemu autorytarnego, czy też totalitarnego. Nie ulega wątpliwości, że rezultatem przemian demokratycznych w tych państwach były nie tylko przeobrażenia związane z pozycją ustrojową najważniejszych instytucji państwowych, ale także systemu partyjnego, czy wyborczego, a więc również z procesami legitymizującymi władzę.

Celem konferencji było uporządkowanie teoretycznych stanowisk na temat legitymizacji władzy, jak również analiza form i sposobów jej uprawomocnienia w państwach Europy Środkowej i Wschodniej – przed i po rozpoczęciu procesów transformacji ustrojowej, jak i w kontekście członkostwa niektórych z tych państw w strukturach Unii Europejskiej. Zamierzeniem organizatorów była również dyskusja o charakterze, zasięgu i konsekwencjach zmian związanych z poziomem legitymizacji w systemach politycznych.

Pierwszego dnia konferencji miały miejsce obrady, które prowadzone były podczas części plenarnej oraz trzech (dwuczęściowych) paneli tematycznych.

Konferencję otworzył prof. dr hab. Andrzej Stelmach (kierownik Zakładu Systemów Politycznych na WNPiD UAM, prezes poznańskiego oddziału PTNP oraz kierownik naukowy konferencji), który przewodniczył również pierwszej części obrad plenarnych.

Jako pierwsza wystąpiła prodziekan Wydziału Politologii z Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej – prof. zw. dr hab. Maria Marczevska-Rytko, która w swoim referacie

poruszyła temat populizmu jako formy legitymizacji władzy w państwach Europy Środkowej i Wschodniej. Autorka w swojej wypowiedzi zwróciła uwagę na to, że populisci w racjonalny sposób odwołują się do nieracjonalności wyborców, zbijając w ten sposób kapitał polityczny.

W wystąpieniu prof. zw. dr. hab. Marka Żyromskiego z WNPiD UAM zatytułowanym *Legitymacja czy legitymizacja władzy. Doświadczenia państw Europy Środkowej i Wschodniej* poruszony został m.in. temat zagrożeń płynących z procesu rozszerzania legitymizacji władzy. Autor zaznaczył, iż działania zmierzające do zapewniania w państwie jak największego poziomu legitymizacji stymulować mogą postawy populistyczne, co z kolei w skrajnej formie doprowadzić może do delegitymizacji systemu (np. do odmowy uznania wyników wyborów przez jakiegoś aktora politycznego). Po obu wystąpieniach przewidziano dyskusję.

W drugiej części obrad plenarnych, którym przewodniczyła prof. M. Marczevska-Rytko, wystąpił prof. dr Valery Yudaev z Rosyjskiego Państwowego Uniwersytetu Socjalnego, który mówił w swoim wystąpieniu o legitymizacji władzy w Federacji Rosyjskiej, odwołując się przy tym do przykładów zaczerpniętych z praktyki politycznej obserwowanej w tym państwie. Ostatnim mówcą w sesji plenarnej był prof. Andrzej Stelmach z WNPiD UAM. W swoim wystąpieniu – zatytułowanym *Legitymizacja władzy w Polsce* – profesor skoncentrował się na tematyce wyborczej, dokonując przy tym analizy wyników poszczególnych wyborów państwowych (zarówno w kontekście frekwencji wyborczej czy głosów oddanych na poszczególne partie czy kandydatów – odnosząc te wyniki do ogólnej liczby wyborców w Polsce).

Sesję planarną zamknęła dyskusja.

Po sesji plenarnej odbyły się obrady w trzech panelach tematycznych.

W pierwszym panelu (któremu przewodniczyła prof. M. Marczevska-Rytko) wygłoszono referaty, które odnosiły się m.in. do

teoretycznych aspektów legitymizacji władzy. Dr Artur Lipiński z WNPiD UAM mówił o legitymizacji łącząc to zagadnienie z dyskursywną perspektywą analizy zjawisk politycznych, natomiast dr Stanisław Zyborowicz z WNPiD UAM, rozpatrywał problematykę legitymizacji wyborów z punktu widzenia teorii racjonalności. Dr Krzysztof Urbaniak z UAM w swoich rozważaniach poruszył temat zasady wolnych wyborów. Mgr Kinga Marulewska z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika skoncentrowała się na problematyce legalności i legitymizacji władzy w demokracji, natomiast wystąpienie dr Lucyny Chmielewskiej (Uniwersytet Łódzki) poświęcone zostało suwerenności ludu jako źródła legitymizacji władzy.

W drugiej części panelu wygłoszono sześć referatów. Dr Remigiusz Rosicki i mgr Krzysztof Strzelczyk (WNPiD UAM) poruszyli temat kryzysu demokracji liberalnej, a wystąpienie dr. Marcina Rachwała (WNPiD UAM) dotyczyło przymusu wyborczego i jego konsekwencji dla legitymizacji władzy politycznej. Wystąpienie mgr. Artura Kopki z Europejskiego Uniwersytetu Viadrina było tematycznie zbliżone do jednego z tematów z sesji plenarnej – poświęcone zostało problemowi populizmu. Dr Bartłomiej Secler (WNPiD UAM) zaprezentował referat pt. *Medialny wymiar legitymizacji władzy*. Ostatnie wystąpienie – dr Beaty Pająk-Patkowskiej (WNPiD UAM) oraz dr. Krzysztofa Patkowskiego (z Wyższej Szkoły Nauk HiD Poznań) dotyczyło przesłanek stabilizacji systemu demokratycznego.

Wystąpienia w panelu drugim poświęcone były doświadczeniom politycznym państw głównie Europy Środkowej i Wschodniej. Referaty dr. Adama Bartnickiego z Uniwersytetu w Białymstoku oraz mgr Natalii Dębowskiej z WNPiD UAM dotyczyły odpowiednio rosyjskiego quasi-autorytaryzmu i legitymizacji władzy na Białorusi. Dr Piotr Andrusieczko z Akademii Pomorskiej w Słupsku oraz mgr Swietłana Sydon z WNPiD UAM w swoich prezentacjach skoncentrowali się

na różnych wymiarach legitymizacji władzy na Ukrainie. Dr Andrzej Dubicki z Uniwersytetu Łódzkiego omawiał zagadnienie wyborów jako sposobu legitymizacji mandatu rządu w Rumunii, natomiast dr Sebastian Kubas z Uniwersytetu Śląskiego swoje wystąpienie poświęcił alternacji władzy na Węgrzech w okresie transformacji ustrojowej. Kolejny referat pt. *Od demokracji do autorytaryzmu. Problem legitymizacji nowego systemu politycznego na przykładzie II Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1926–1935* prezentowany był przez dr. Macieja Wojtackiego, który reprezentował Wyższą Szkołę Kultury Społecznej i Medialnej z Torunia. Panel zamykała dr Nartsiss Shukuralieva z Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, prezentując wyniki swoich badań nt. mechanizmów autolegitymizacji władzy w Azji Centralnej.

Trzeci panel tematyczny (któremu przewodniczył prof. zw. dr hab. Marek Żyromski) dotyczył najszerszej tematyki, znalazły się tam bowiem wystąpienia dotyczące różnych wymiarów legitymizacji władzy politycznej: od nowych technologii i ich wpływu na władzę, poprzez m.in. udział kobiet w organach władzy, aż do legitymizacji władzy w Unii Europejskiej. I tak dr Remigiusz Rosicki (WNPiD UAM) poruszył temat ochrony podstawowych wolności wobec zagrożeń związanych z rozwojem współczesnych technik nadzoru nad społeczeństwem. Zagadnienie to kontynuowała prof. Olga Nesterchuk (Rosyjski Państwowy Uniwersytet Socjalny), koncentrując się na wpływie nowych technologii na kontrolę masowej świadomości. Mgr Eliza Kania (WNPiD UAM) w oparciu o publikacje prasowe podjęła się analizy „Ruchu oburzonych” oraz jego społecznego odbioru

w Polsce. Dr Natalia Klejdysz (WNPiD UAM) zaprezentowała badania na temat udziału kobiet w administracji publicznej w kontekście legitymizacji władzy, a mgr Joanna Kałużna (WNPiD UAM) skoncentrowała się na analizie zgodności działań politycznych z treścią wartości respektowanych przez Kościół katolicki. Mgr Witold Ostant z Instytutu Zachodniego w swoim wystąpieniu poruszył zagadnienie kwestii legitymizacji działań władz polskich w dziedzinie bezpieczeństwa. W drugiej części zaplanowanych było pięć wystąpień. Mgr Łukasz Scheffs (WNPiD UAM) prezentował wyniki swoich badań dotyczących personalizacji polityki w polskich wyborach parlamentarnych roku 2011. Dr Magdalena Musiał-Karg (WNPiD UAM) zajęła się zagadnieniem frekwencji wyborczej i metod jej zwiększania ze szczególnym uwzględnieniem (e-głosowania). Dwa kolejne wystąpienia – wszystkie autorstwa badaczy z Uniwersytetu w Białymstoku – dr. Tomasz Dubowski i dr Agnieszki Piekutowskiej oraz dr Elżbiety Kuźelewskiej poświęcone zostały odpowiednio legitymizacji władzy z perspektywy procesów decyzyjnych w Unii Europejskiej oraz europejskiej inicjatywie obywatelskiej. Ostatni referat w panelu był autorstwa dr Agnieszki Bielawskiej (WNPiD UAM) i dotyczył stanowiska Polski wobec procesów demokratyzacji i legitymizacji władzy w UE w latach 2004–2009.

Drugiego dnia konferencji uczestnicy mieli możliwość uczestniczyć w wyjeździe studyjnym do Poczdamu, gdzie oprócz wizyty w Landtagu i spotkania tamże z posłankami partii SPD i die Linke, mieli okazję zwiedzić ogrody Parku Sanssouci.

Magdalena MUSIAŁ-KARG

Poznań

